

Foto: Luc Meert

Ijsvogel (*Alcedo atthis*)

Op het vlak van slechtst gekozen vogelnamen scoren Ijsvogel en Winterkoning erg goed. Beide soorten krijgen immers forse klappen bij streng winterweer. Wel krijg je de Ijsvogel bij vriesweer vaak gemakkelijker te zien omdat hij aangewezen is op de schaarse wakken die hij dan soms nog vindt. Het mag dan ook niet verbazen dat het aantal waarnemingen van Ijsvogels na de twee voorbije wat strengere winters dun gezaaid was. Gelukkig hebben ze niet zelden twee broedsels per jaar met telkens een zestal jongen, waardoor een populatie zich snel terug kan herstellen.

Tropische pracht

Ondanks de groenblauwe bovenzijde en bruinrode onderzijde valt het niet mee een Ijsvogel te ontdekken. Ze zitten dikwijls op over het water hangende takken en kunnen dan verrassend goed opgaan in hun omgeving. Dikwijls krijg je hem te zien als een felblauwe schicht. Met zijn rechthoekige snorrende vlucht scheert hij laag over het water. De bovenstaart en benedenrug zijn bijna fluo-blauw en feller van kleur dan de rest van de bovendelen. De wangen en de keel zijn spierwit. Voor heel wat natuurliefhebbers is de eerste waarneming van een Ijsvogel onvergetelijk. Vogelkijkers die de doordringende roep van de Ijsvogel kennen hebben een beentje voor. De enige soort van bij ons die echt met hem kan wedijveren in kleurenpracht is de Bijeneter, een zeldzame en onregelmatige broedvogel van zuidelijke origine.

Raider of the lost ark

Een legende uit Lotharingen biedt een leuke 'verklaring' voor de opmerkelijke kleuren van de Ijsvogel. Tijdens de zondvloed stuurde Noë de Ijsvogel op verkenning om te zien of er nog geen land te bespeuren was. De onfortuinlijke Ijsvogel vloog eerst zo hoog mogelijk en kleurde blauw door het uitspansel. Toen vloog hij naar de zon en verschroeiende hij zijn buikveren. Een duik in het water gaf de nodige verkoeling, maar de ark bleek onvindbaar. Met schelle kreten zoekt de Ijsvogel nu nog steeds langs rivieren naar restanten van de ark.

Het loze vissertje

Ze speuren met een oeverloos geduld vanaf een uitkijkpost naar prooien in het water en hebben het dan vooral gemunt op kleine visjes (<10 cm). Met een stootduik storten ze zich op hun prooi. Bij gebrek aan geschikte zitplaatsen bidden ze ook wel eens, maar dat vraagt veel energie. Als hij de jongen voedert zie je de kop van het visje naar voor steken bij de oudervogel, is het visje voor eigen gebruik bestemd dan zie je de staart buiten bengelen. Een vis is immers gestroomlijnd in de zwemrichting en vooral omwille van de soms stekelige vinnen is het aangewezen om dat te respecteren. Om slecht verteerbare graten en vinstralen kwijt te spelen produceert een Ijsvogel af en toe een braakbal. Libellenlarven, zoetwatergarnalen, waterkevers, kokerjuffers, dikkoppen e.d. vormen een welkome aanvulling op hun menu.

Nestbevuilers

Ijsvogels broeden liefst in een steile, wat afgekalfde oever. Ook de aardkluit van een omgewaaide oppervlakkig wortelende boom zoals een Canadapopulier kan uitermate geschikt zijn. Naast watervervuiling betekent rechttrekken van rivieren en oeeverversteviging dus een bedreiging. Ze graven een armlang broedhol uit. Bij aanvang van de graafwerken moeten ze soms bidden voor de oever om al pikkend een eerste aanzet te geven. Met hun snavel en klauwen krabben ze het hol dan verder uit. Het hol wordt steeds zo aangelegd dat een broedende Ijsvogel nog naar buiten kan kijken. Een paartje met hongerige jongen kan wel 115 visjes per dag verschalken. Dit levert op de duur een flink pak halfverteerde visgraten en met visgeur doordrenkte uitwerpselen op in het hol, een echte onwelriekende kliederboel.

Om de soort gericht te beschermen kan men een kunstmatige nestwand aanleggen of een geschikte boom aan de rand van een waterweg omtrekken.

Moddergevechten?

Ze verdedigen hun territorium met verve. Dit kan blijkbaar wel eens uit de hand lopen. Bij de voorbereidingen voor een BBC-documentaire zag men twee vrouwtjes Ijsvogel na een dag van fanatieke achtervolgingen elkaar fysiek te lijf gaan. Het ging zo ver dat ze elkaars vleugels vastgrepen en al vechtend in het water sukkelden. Even leek het alsof ze beide zouden verdrinken, tot opeens een Marter het vrouwtje-indringer wist te verschalken waarop het territorium-vrouwtje nog net kon ontsnappen.

Links

Leuke filmpjes van duikende Ijsvogels kan je terugvinden op <http://www.arkive.org/kingfisher/alcedo-atthis>

Een collectie van prachtige foto's vind je op http://www.pbase.com/luc_meynaerts

Zie ook www.ijsvogels.nl

Meer info over de bijzonder instructieve DVD 'Broedwanden maken voor Ijsvogels' vind je hier http://www.vwggooi.nl/index.php?option=com_content&task=view&id=56&Itemid=113 en een handleiding hier <http://www.vwggooi.nl/images/stories/ijsvogels/ijsvogelwanden.pdf>

Auteur:

Koen Leysen, educatief medewerker Natuurpunt Educatie.